

Berger, C. J. (2024). «Leiv Eiriksson oppdager woke»: Memes, demokrati og politisk engasjement. I A. M. Bjørgen, Y. Fritze & G. Haugsbakk (Red.), *Mediepedagogikk: Kritiske refleksjoner om medier i undervisning og samfunn* (s. 43–68). Fagbokforlaget. DOI: <https://doi.org/10.55669/oa400403>

Kapittel 3

«Leiv Eiriksson oppdager woke»

Memes, demokrati og politisk engasjement

Jonas Christoffer Berger

SAMMENDRAG: I dette kapitlet undersøkes memes som digitalt fenomen i tilknytning til demokrati og medborgerskap i skolen og tre ulike saker fra norske medier i starten av 2023. Kapitlet tar for seg definisjoner av memes, og hvorvidt det trengs et større fokus på det estetiske ved innholdet i memes for å kunne si noe om hvordan de gjennom den digitale kulturen påvirker mennesker og politisk engasjement. Gjennom en utforskende innsamling og analyse av et utvalg memes ser vi på formen, innholdet og posisjoneringen som memes kan inneha og imitere. Innsamlingen av memes er gjort gjennom Twitter/X. Analysen tar utgangspunkt i en teoretisk definisjon av memes. Refleksjonene knyttet til sakene og hvordan memes kan påvirke oss, indikerer at det er et dannesperspektiv i meme-teori som ikke kommer tydelig nok frem. Dette kan være viktig for en videre forståelse av hvordan memes påvirker demokrati og medborgerskap, ikke bare som tverrfaglig tema i skolen i skolen, men i samfunnet generelt. Utgangspunktet for analysen og refleksjonen er utforskende, men samtidig med menneskeverd, mangfold og rettferd som bakteppe. Analysen indikerer at memes kan fungere som demokratisk fenomen, og at det er en kobling mellom det estetiske og dannesperspektivet.

NØKKEORD: meme, demokrati og medborgerskap, politisk engasjement, estetikk, digital kultur

ABSTRACT: In this chapter memes as digital phenomena are investigated in connection with democracy and participation in the Norwegian school, and three different cases from Norwegian media from the start of the year 2023. The chapter looks at different definitions of memes, and whether there is a need to shed more light on the aesthetics of the contents of a meme, in order to say something about how they, through the digital culture, affect human beings and political engagement. Through an exploratory collection and analysis of a sample of memes we look at the content, form, and position that a meme can have and imitate. The sampling is done through collecting memes on Twitter/X. The reflections on the cases and how memes can affect us indicate that a «bildung»-perspective in meme-theory is not sufficiently clear. This can be important for a further understanding of how memes affect democracy and participation, not only as a broader theme in education, but in society in general. The starting point of the analysis and reflection is an exploratory one, but from a perspective of the importance of human dignity, diversity, and social justice. The analysis indicates that memes does have democratic function, and that there is in one way a connection between the aesthetic- and bildung perspectives.

KEYWORDS: meme, democracy and citizenship, political engagement, aesthetics, digital culture

Innledende ord

[J]eg har hatt på følelsen at det har vært noe sketchy greier på gang da det plutselig ble spredd veldig mye memes av Trygve Slagsvold Vedum.

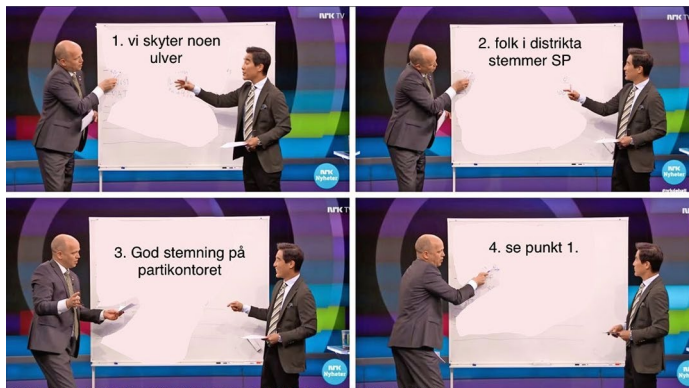
Sitatet ovenfor er fra en elev ved en videregående skole, hvor skolevalget ble forsøkt påvirket i et sosialt eksperiment gjennomført av NRK-programmet Folkeopplysningen i 2019 (Carlsen, 2019). Målet i eksperimentet var å få elevene til å stemme på Senterpartiet i skolevalget. Søkelysset rettes her mot hvordan den digitale kulturen vi er en del av kan påvirke oss, og få konsekvenser utover de digitale stedene vi møtes. På samme måte som det ble spredd memes av senterpartileder Trygve Slagsvold Vedum, spres det også memes om andre aktuelle saker i nyhetsbildet, for det meste på sosiale medier som Twitter/X, Facebook, Instagram eller TikTok. Et slikt eksempel er å se i Figur 3.1, hvor Senterpartiets politikk ble diskutert i NRK-programmet Debatten. Det å sammenstille flere bilder til ett slik som i Figur 3.1 vises det også flere eksempler på senere i teksten. Innledningsvis kan vi si at memes betegner en type digitale budskap som ofte deles i sosiale medier i form av bilder, videoer og tekst (Shifman, 2014). Dette kapitlet undersøker memes som fenomen: Hva er memes egentlig? Hvordan påvirker de oss, og vi dem? Hvordan kan det henge sammen med demokrati og medborgerskap i den norske skolen? Finnes det noen forskning om det, og er det noen pedagogisk verdi i det? Kapitlet inngår som en del av en større kontekst, hvor målet er å finne ny kunnskap om danning for demokrati, memes og politisk engasjement, men kan også leses som en selvstendig tekst som forklarer det grunnleggende om hvordan memes henger sammen med demokratiske prosesser og handlinger.

Noen forskere peker på at memes kan forstås som ungdommens stemme i et voksensentrert samfunnssystem (Burton, 2019; Anderson & Keehn, 2020). Annen forskning indikerer også at det å lage og dele memes tilknyttet eksempelvis klimasaken kan øke et individs intensjon for å bidra med sivilt engasjement til saken i digital kontekst (Zhang & Pinto, 2020; Ross & Rivers, 2019; Elgaaied-Gambier & Mandler, 2021; Mayes & Center, 2022). Atter andre forskere har undersøkt hvordan memes preget presidentvalgene i USA i 2016 (Ross & Rivers, 2017), sett på bruken av memes på internettforum befolket av mennesker på ytre høyresiden i det politiske spekteret (Prochazka & Blommaert, 2021; Colley & Moore, 2022), og undersøkt hvordan memes

fungerer i en klasseromskontekst, blant annet for å øke kritisk tenkning i møte med ulike budskap unge ser på nett (Wells, 2018; Elmore & Coleman, 2019). Digital deltagelse, som memes er en del av, kobles også i offentlige dokumenter på som en måte å lære elever om deltagelse i demokratiet (Meld. St. 28, 2015–2016). Men for å finne sammenhengen mellom dette må vi først definere begrepet, så hva er egentlig memes? Det finnes flere definisjoner, også om memes som politisk fenomen. I dette kapittelet skal vi i tillegg utforske en utvidet betydning av den mest brukte definisjonen vi finner igjen i forskningen. Vi skal så se hvordan denne utvidede definisjonen vår fungerer på et utvalg av memes fra aktuelle saker i norske medier. Her vil den teoretiske definisjonen brukes i en innholdsanalyse av utvalgte memes i norsk offentlig ordskifte.

Figur 3.1

Eksempel på politisk meme som spiller på Senterpartiets meninger om ulv i Norge

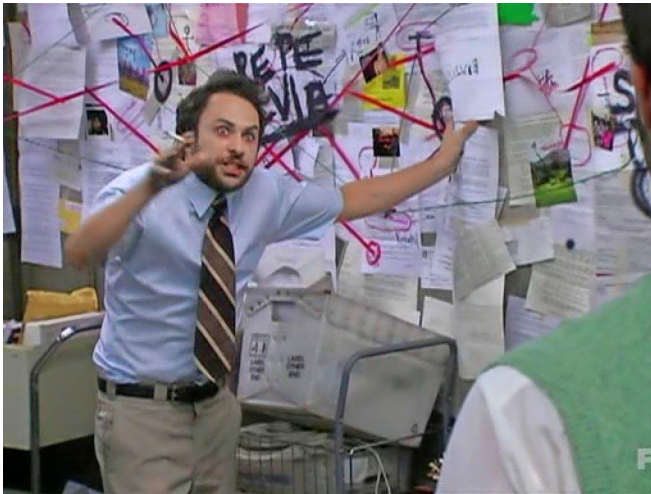
Note. Trygve Slagsvold Vedum forklarer partiets plan i NRK-programmet Debatten. Lastet ned fra twitter, ukjent opphav (2022, 7. mai).

Definisjon av memes

Mange tenker at memes kanskje bare er morsomme bilder, videoer og ideer som lages og deles av brukere på internett, og i praksis er dette kanskje riktig. Samtidig ligger det mer bak fenomenet enn latter og humor. Det er i utgangspunktet et sosialt fenomen, og i så måte blir det nødvendig i forskning å undersøke hva fenomenet gjør med våre relasjoner og vår kultur, så vel som med oss selv som individer (Shifman, 2014). I Figur 3.2 ser vi eksempelvis et enkelt bilde av karakteren «Charlie» fra serien «It's always sunny in Philadelphia». Dette memet brukes ofte for å mediere at man opplever en følelse av å skulle si noe komplekst til noen utenforstående, og i så måte sier det også noe om de sosiale relasjonene mellom dem som bruker det, og den memet er ment å betegne.

Figur 3.2

En meme-mal kalt «Pepe Silvia» som ofte har et vedlagt tekstelement

Note. Hentet fra serien «It's always sunny in Philadelphia». Et eksempel på et vedlagt tekstelement kunne vært: «Når du forsøker å forklare teori om memes i et bokkapittel». (Know your meme, 2023).

Så kan vi også spørre om det er noe godt norsk ord for begrepet. Språkrådet skriver på sine nettsider at «mem» kan brukes, altså et mem, flere memer (Språkrådet, 2016). Samtidig kan det argumenteres for at begrepet også kan uttales slik det gjøres på engelsk: «mim». Dette vil i mange tilfeller være nærmere slik begrepet uttales av de som faktisk lager og deler memes¹. I dette kapittelet forholder vi oss til den engelske uttalen av begrepet: «meme» og «memes».

Det er gjort flere forsøk på å lage en overordnet definisjon av memes, men som internett ellers er det et komplekst fenomen. I digitale rom kan memes sies å være uttrykk hvor det visuelle og visuelle eller auditive blandes sammen for å skape mening. Det kan være et enkelt bilde (som i Figur 3.2), en videonutt, en lyd eller en sammenblanding av disse. Videonutter på TikTok, som gjengis på ulike måter, men med samme lyd, anses eksempelvis som memes. Her er selve lyden det som gjengis og regnes som et meme, da det er dette som bærer meningen videre, men det kan også være at videoen er det som gjengis. Avhengig av plattform vil memes finnes i ulike formater. TikTok er basert på lyd og video, og memene der vil oftere ta form gjennom nettopp lyd og bilde. Bildedelingstjenesten Imgur på sin side er mer sentrert rundt nettopp bilder, og memes der finnes oftere i bildeform. På Twitter/X finner man også memes i tekstform. Ett enkelt uttrykk i tekstform kan med andre ord være et meme. Et eksempel på dette er «OK, boomer»-memet (se Figur 3.3 lenger ned i teksten), som har oppstått som unges reaksjon på eldre generasjoners manglende evne til å ta til seg unges erfaringer og meninger, spesielt knyttet til baby-boomer-generasjonens manglende evne til å håndtere klimaendringer. Et annet aspekt ved memes er at de spres, enten ut blant store mengder brukere eller fra individ til individ.

Professor i kommunikasjon ved Hebrew University of Jerusalem, Limor Shifman, har forsket på memes i flere år og definerer det som a) en gruppe digitale artefakter med felles mimetiske karakteristikk av innhold, form og/eller posisjonering², som b) skapes med bevissthet om hverandre, og som c) sirkuleres, deles, imiteres, kopieres og/eller rekonstrueres via internett gjennom mange brukere (2014, s. 39–42).

-
- 1 Det at den norske oversettelsen kan oppleves kunstig av artikkelforfatter og andre som er kronisk online, kan også være et bidrag til refleksjoner rundt digitalisering og globalisering.
 - 2 Posisjonering er oversatt av forfatter fra engelske «stance». Andre mulige oversettelser er standpunkt, perspektiv eller ståsted.

Innholdsdimensjonen omfatter ideen og ideologien som ligger i budskapet som memet formidler (Shifman, 2014, s. 39–40). Videre kan form beskrives som den fysiske representasjonen av budskapet, altså det vi oppfatter gjennom våre sanser når vi opplever et meme. Formen kan altså være lyden vi hører i en video eller det kan være det visuelle, da eksempelvis selve teksten som er lagt over et bilde, og som vi sanser med øynene. Sist finner vi det Shifman kaller «stance», som på norsk kan oversettes til posisjonering. Det kan kalles posisjonering fordi det også kommuniserer noe om avsenders og mottakers posisjon i henhold til budskapet (Shifman, 2014, s. 40). Et meme med et politisk budskap kan si noe om avsenderens eller delerens politiske ståsted, og sånn sett også avsenderens relasjon til budskapet. Det kan også tenkes at posisjonering er en viktig faktor for hvordan memes forbinder mennesker. Dersom man eksempelvis oppfatter at noen lager memes posisjonert i samme verdier eller meninger som en selv har, så kan dette bidra til at man trykker på følg-knappen eller deler videre.

Memes som politisk fenomen

Shifman (2014, s. 122–123) skisserer tre funksjoner ved politiske memes, i både demokratiske og ikke-demokratiske kontekster:

1. Memes som en form for overtalelse eller politisk påvirkning. Med dette vises det til bruken av memes i ulike politiske kampanjer og forskning på dette.
2. Memes som grasrothandling. Memes har potensialet til å koble det personlige og det politiske for å myndiggjøre eller styrke koordinerte handlinger hos borgere. Et eksempel på dette er #narkotwitter-bevegelsen som analyseres i siste del av kapitlet.
3. Memes som måter å uttrykke seg på og offentlig diskusjon. Her påpekes det at memes er en enkel og billig måte å uttrykke seg på, både personlig og politisk (Shifman, 2014, s. 122–123).

Et viktig poeng ved memes som politisk fenomen er hvordan de sprer seg selv og det politiske budskapet samtidig. Med de tre funksjonene memes har i politisk kontekst, kan man se for seg et politisk motto som sprer seg på nett. Det personlige trekkes inn når brukere kommenterer eller deler dette, med sine egne historier, kontekster og bakgrunner i form av nye versjoner eller

varianter av mottoet. Altså blir et politisk slagord til et politisk og personlig fenomen som gjennom memet sprer seg blant befolkningen, spesielt dersom de deler oppfatningen av budskapet som distribueres. Memes lar med andre ord befolkningen delta i noe kollektivt, samtidig som de også beholder sin individualitet (Shifman, 2014, s. 128–129).

Tidligere forskning indikerer at det å lage og dele memes tilknyttet klimasaken kan øke et individs intensjon om å bidra med sivilisert engasjement til saken i digital kontekst (Zhang & Pinto, 2020), og at en medierende faktor for et slikt engasjement er empati. Memes om klimasaken, eller andre viktige saker i samfunnsdebatten, kan derfor sies å være tilknyttet verdier vi ønsker mer av i samfunnet, som empati.

Anderson og Keehn (2020) argumenterer for at memes kan brukes av pedagoger som utgangspunkt for politisk engasjement og deltagelse og for utvikling av det de kaller «radical imaginations». Med dette mener de evnen til å forestille seg samfunnet ikke bare slik det er, men også slik det kan og bør være. Man kan påstå, i tråd med Burtons poeng om memes som unges stemme (2019), at dersom vi legger denne forståelsen til grunn, kan det også ses som et demokratiserende fenomen som er med på å gi ungdommen denne stemmen. Et eksempel på dette er «ok, boomer»-memet som spiller på den yngre generasjons oppgitthet over den eldre generasjons manglende evne til å ta tak i samfunnsmessige utfordringer. «Boomer» er betegnelsen på den eldre generasjonen (Anderson & Keehn, 2020).

Figur 3.3

Clöe Swarbrick ytret «OK, boomer» under sin tale til parlamentet i New Zealand om klimaforandringenes effekt på sin generasjon

Note. Ordene kom som svar på en forstyrrelse fra et annet medlem i parlamentet. Det mimetiske her er teksten «OK, boomer» plassert over bildet. Et eksempel på hvordan memes sprer seg fra internett til politisk kommunikasjon (Harris, 2019).

Memos og undervisning i demokrati og medborgerskap

Da TV-programmet «Folkeopplysningen» i 2019 kjørte sitt skolevalgekspériment møtte de krass kritikk i ettertid. Folkeopplysningen ønsket å teste om et skolevalg kunne manipuleres. Vi ser her at det har blitt gjennomført eksperimenter hvor en del av undersøkelsen var hvordan memes kan påvirke de demokratiske prosessene. Dette kan tolkes som at norske elever også til en viss grad evner å få med seg når noe ikke stemmer på grunn av memes (Carlsen, 2019).

Et mål i læreplanene er å gi elevene opplæring i demokrati og medborgerskap (Utdanningsdirektoratet, u.å.a). For å gjøre dette er det nødvendig at vi har en forståelse for unge menneskers kultur, fordi de ikke bare skal bli demokratiske borgere, men fordi de har også rett til medbestemmelse i dag (Opplæringsloven, 1998, § 1-1); de er allerede borgere i et demokrati. Ved å vite mer om hvordan de kommuniserer, kan vi søke å oppnå større forståelse av deres livsverden, og videre bidra til at de kan øve seg på å bruke sin stemme i samfunnet, samtidig som vi også kan styrke deres digitale dømmekraft. Å søke en forståelse av den digitale kulturen unge er en del av, blir på sett og vis å søke en forståelse av demokratiet.

I Stortingsmelding 28 (2015–2016, s. 38) kommer det frem at demokrati og medborgerskap blant annet dreier seg om samhandling i et flerkulturelt samfunn. Noe av essensen og styrken i den digitale kulturen er at den åpner opp for flerkultur og øker muligheten for mangfold i samfunnet (skjønt er dette et tveegget sverd med tanke på ekkokamre og polarisering i digitale rom, men det er ikke kapittelets hensikt å gå inn på dette spesifikt). Dette ser vi også igjen i formålsparagrafen til opplæringsloven, hvor det heter at: «Opplæringa skal gi innsikt i kulturelt mangfold og vise respekt for den einskilde si overtvinging. Ho skal fremje demokrati, likestilling og vitskapleg tenkjemåte» (Opplæringsloven, 1998, § 1-1).

Elevenes medbestemmelse trekkes altså frem flere steder (Meld. St. 28, 2015–2016, s. 38; opplæringsloven, 1998, § 1-1), Stortingsmelding 28 forklarer videre: «Demokrati og medborgerskap som tema i skolen skal legge til rette for læring som styrker elevenes demokratiforståelse og evne til å delta i demokratiske prosesser og fellesskap» (Meld. St. 28, 2015–2016, s. 38).

Videre er medborgerskap definert slik:

Medborgerskap har betydning for å skape oppslutning om felles demokratiske prinsipper og å stimulere til samfunnsdeltakelse [...] Elevene må også tilegne seg kunnskap om demokrati og samfunnsdeltakelse og få øve på, erfare og praktisere demokratiske prosesser i praksis. Innholdet i det tverrfaglige temaet demokratisk medborgerskap kan blant annet være læring om demokratiet, læring for demokratisk deltagelse og læring gjennom demokratisk deltagelse. (Meld. St. 28, 2015–2016, s. 38)

Det å kunne delta knyttes blant annet også til digitale ferdigheter i form av kommunikasjon (Meld. St. 28, 2015–2016, s. 41), her kobles demokratisk deltagelse til digitale ferdigheter. Det kommer frem av denne definisjonen at det også omhandler hvordan borgere deltar og bidrar på ulike samfunnsarenaer, noe som kan tolkes dit at ungdom deltar i samfunnet i form av delingskulturen på digitale arenaer. En del av denne delingskulturen er det å lage og dele memes, noe som også støttes i forskning på temaet om memes som ungdommenes stemme (Burton, 2019; Anderson & Keehn 2020).

Et nærliggende spørsmål å stille her er hvordan memes kan og bør brukes i undervisningen. Dette er det nok ulike svar på. Demokrati og medborgerskap er et tverrfaglig tema, og hvordan man underviser rundt det, vil variere. Noen generelle betraktninger kan likevel nevnes. Selve delingsfunksjonen, som ikke bare omfatter memes, er en viktig funksjon når det gjelder det å kommunisere i samfunnet. Ved å bruke memes som en måte å dele innhold og informasjon på kan man øve på å tilgjengeliggjøre sitt budskap og sine meninger. Videre er sammensetningen av memes noe som bør tillegges vekt, da det å øve på å sette ulike uttrykk (visuelle, auditive, tekst) inn i en kontekst hvor de forsterker hverandre, kan bidra til læring om hvordan virkemidler i formidling brukes. Særs viktig tilknyttet dette er også kritisk refleksjon rundt prosessen bak formidlingen, som eksempelvis i samfunnsfag kan bidra til å lære elevene å produsere og bearbeide og å kommunisere og samhandle på nett (Utdanningsdirektoratet, u.å.b).

Noen TikTok-videoer er å anse som memes, og produksjon og deling av memes kan være en grasrothandling ifølge Shifman (2014, s. 122–123). Samtidig vet vi at TikTok en av de mest brukte appene blant barn og ungdom (Medietilsynet, 2022). Det er derfor nærliggende å tolke det dit hen at ungdommenes egne stemme kan spores på TikTok. I Stortingsmelding 28 (2015–2016, s. 38) nevnes det at elevene og studentene må «få øve på, erfare og praktisere

demokratiske prosesser i praksis». En mulig måte å gjøre dette på er gjennom produksjon og deling av memes i undervisningen, eksempelvis via apper som TikTok, som vi vet at mange unge bruker, supplert med varierende grad av kritisk analyse av memes. Skolens rolle kan i så måte være en tilrettelegging for at unge kan få sin stemme frem på sin egen måte, og en veileder for hvordan de kan møte digitale uttrykk som memes. Dette fordrer ikke bare at lærerne har god digital kompetanse og behersker produksjon av digitale uttrykk selv, men også at de har forståelse for hvordan det digitale er med på å forme demokratisk dannelse på individnivå så vel som på samfunnsnivå.

Det er også noen fallgruver ved det å bruke memes i undervisningen. I praksis er memes dynamiske uttrykk, de er ferskvare, og man risikerer fort at de allerede er utdaterte dersom man tar inn en rekke videoer og bilder i undervisningen. Dette kan påvirke hvordan man bør bruke dem. Man burde også være oppmerksom på at memes som uttrykk kanskje ikke brukes av alle. Kanskje brukes begrepene «en TikTok» eller «en reel» i stedet. Undervisning med memes fordrer derfor også at man må undervise om memes. Det er for å sette begrepet inn i en kontekst som gjør det forståelig for studenter og elever hva fenomenet egentlig er, og hvordan det fungerer.

Estetikk og danning i Shifmans definisjon

Dersom definisjonen av memes også skal si noe om dannelse i et demokratisk samfunn, kan det være nødvendig å utforske og sette ord på noen refleksjoner rundt hva et mimetisk uttrykk gjør med oss.

Reckwitz (2017, s. 214) påpeker at det visuelle har tatt større plass i den digitale verden, og at det visuelle i denne sammenhengen primært dreier seg om estetiske uttrykk, hvor det informative tilsidesettes. Bilder og video er langt mer utbredt i internettets alder enn det det var før vi koblet oss på. Dette henger også sammen med at memes kan være multimodale (Shifman, 2014, s. 39–41). Med estetikk menes det her den grenen av filosofien som omhandler det vi oppfatter som skjønt eller vakkert. Det handler om sansene og hvordan de tar inn over seg inntrykk fra verden rundt seg. Selve begrepet estetisk kommer fra det gammelgreske «aisthesis», med betydningen «sensing»

(Halvorsen, 2017, s. 61–62; Bøe, 2021). En ny forståelse kan være at det informative, som ifølge Reckwitz tilsidesettes, også innehar estetiske kvaliteter, og at det har en dannelsesfunksjon som kan være viktig i pedagogisk og demokratisk sammenheng. Budskapet i et meme inneholder med andre ord også en idé eller en tanke som vi tolker på et estetisk spekter. Innholdets estetikk beskriver hvordan en idé eller et budskap kan anses som et estetisk uttrykk, på samme måte som et visuelt eller auditivt bilde kan ha estetiske kvaliteter. Her er vi inne på hva det er ved memes som danner oss, hvordan det berører våre verdier, vår identitet og vår oppfatning av verden. I dagligtale finner vi uttrykkene «en skjønn idé» eller «en vakker tanke», som kan vitne om at selve ideene vi har består av estetiske kvaliteter i en eller annen grad. Et politisk meme som, kanskje helt uten ord, formidler et budskap om rettighetskamp, kan eksempelvis sies å ha en skjønn baktanke, fordi det også formidler et ønske om støtte eller medmenneskelighet. På samme måte som man kan snakke om det estetiske uttrykket i et maleri, kan man slik også snakke om det estetiske uttrykket i en idé eller en tanke. Poenget med dette argumentet er at estetikk ikke er forbeholdt det visuelle (i et meme ville det visuelle ligget i formen, altså det vi oppfatter med sanser som syn eller hørsel) eller andre kunster som må sanses på tradisjonell måte, men at også vår identitet og personlighet fungerer som en type sans, som oppfatter uttrykk (ideer) på samme måte som ørene oppfatter musikk. Dette er viktig fordi en forståelse av hvordan medier også relaterer seg til våre verdsett, både som individer og som samfunn, er nødvendig for dannelsen i et demokrati som medieres på mange ulike måter.

Utvalg og metodiske vurderinger

De ulike sakene i kapittelet er valgt på grunnlag av medieoppmerksomheten de har fått, bruken av memes i forbindelse med sakene og tilgjengeligheten av disse memene. Alle memes og bilder som blir presentert i sakene, er funnet gjennom Twitter/X. Algoritmene fungerer tilsynelatende slik at de presenterer informasjon og innhold som de mener er relevant for oss. Jeg skal ikke påberope meg å vite nøyaktig hvordan Twitter/X algoritmer fungerer, men det kan innvendes at det naturligvis kan utgjøre en type bias i utvalget i denne

analysen. Det tas derfor forbehold om at det kan finnes bedre eksempler som kunne vært valgt. Man kan også innvende at Twitter/X ikke er den mest brukte appen blant unge i dag (Medietilsynet, 2022, s. 3). Memene som er valgt brukes derfor kun som eksempler på hva memes kan være, og hvordan de kan analyseres ved hjelp av teori og definisjon i sammenheng med demokratiske prosesser.

Analysen gjøres på bakgrunn av Shifmans definisjon og refleksjonene om hvordan det estetiske i budskapet også kan ha noe å si for hva memet gjør med individet og samfunnet. Her er det en betydelig subjektiv faktor i at hvorvidt det oppfattes eller kan tolkes som estetisk uttrykk, vil påvirkes av øyet som ser, eller individet som oppfatter. Den metodiske tilnærmingen her ligger tett opp mot digital etnografi, hvor man bruker digitale kilder for å undersøke og beskrive menneskers kultur (Cohen et al., 2018, s. 457-467; s. 634-638).

Fosen-saken, Nasjonalmuseets snuoperasjon og #narkotwitter

Tre saker med tilknyttede memes brukes i denne analysen: Fosen-saken, saken rundt hvorvidt Nasjonalmuseet har blitt «woke»³, og Twitter/X-bevegelsen som kalles «narkotwitter».

Fosen-saken omhandlet Natur og Ungdom og samenes demonstrasjon i Olje- og energidepartementet og samfunnets håndtering av dette (Engen, 2023; Skogvang, 2023). Demonstrantene ble båret ut med makt av politiet om natten, og saken fikk ytterligere oppmerksomhet da klimaaktivist Gretha Thunberg dukket opp og deltok i demonstrasjonen. Det ble demonstrert mot den manglende håndhevelsen av Høyesteretts dom, som Høyesterett også betegnet som et brudd på menneskerettighetene: konsesjon for vindmøller skulle ikke vært gitt da «konsesjonsvedtakene innebærer et brudd på men-

3 «Woke» betegner det å være opplyst på sosiale og kulturelle problemer i samfunnet (Det Norske Akademis Ordbok, 2023). I senere tid har det også vært brukt som en reaksjonær mening om at noen overreagerer på disse problemene.

neskerettighetene fordi de krenker reindriftssamene på Fosen sin mulighet til å dyrke sin kultur» (Aasland, 2023).

Den andre saken er maleriet av Leiv Eiriksson som oppdager Amerika, som har fått en del ulike versjoner, også på Twitter/X. Dersom vi ser til maleriet av Leiv Eiriksson, ble det debatt om kansellering da Nasjonalmuseet tok ned bildet på grunn av det *Aftenposten* omtalte som føringer om at det var koloniserende aspekter ved bildet (Borud, 2023). Vi skal ikke gå inn i debatten om kansellering, men det hviler her en parallell til saken om demonstrantene i Olje- og energidepartementet. For har ikke de også et poeng om staten Norges brudd på rettigheter overfor andre menneskegruppers land og kultur, og debatten om debatten som ble ført om dette?

Den tredje saken, om #narkotwitter, kan fortelle oss noe om hvordan grasrotbevegelser kan få sin stemme hørt gjennom bruk av digital kommunikasjon, også memes, både når det gjelder identitetsaspektet som memes kan bidra til, og det å kommunisere holdninger og tanker om politiske saker.

Shifman (2014, s. 127-129) argumenterer for at demonstrasjoner og aksjoner for ulike saker også er å anse som memes i den grad budskapet også blir delt via nettet. Selve demonstrasjonen disse gruppene deltar i, kan derfor anses som et meme i seg selv, da demonstrantene deler sin demonstrasjon i sosiale medier. Her er videre ideen og saken det som blir spredt gjennom bildene og tekstene de deler, altså blir saken et politisk meme i seg selv.

Kort utforskende analyse av ulike memes i disse sakene:

I denne analysen legges det vekt på Shifmans tre dimensjoner ved memes, det estetiske perspektivet ved innholdet/budskapet, og demokrati og medborgerskap i skolen, slik det er redegjort for tidligere i kapitlet. Med det estetiske perspektivet ved innholdet menes det som nevnt tidligere det innholdet berører av verdier i den som observerer, og hvordan innholdet påvirker vår oppfatning av verden og oss selv. Hvilke verdier hos individet gripes av memet? Hvilke tanker gjør du deg når du tar til deg budskapet i memene? Hvilke av dine verdier knytter du til disse tankene? Vi skal nå se på noen memes som er laget i forbindelse med de tre nevnte sakene.

Maleriet «Leiv Eiriksson oppdager Amerika» ble tatt ned fra veggen i Nasjonalmuseet, noe som skapte stort engasjement hos mange (Pedersen, 2023). Det originale maleriet av Christian Krohg fra 1893 (Figur 3.4) ser slik ut:

Figur 3.4

«Leiv Eiriksson oppdager Amerika» av Christian Krohg (1893). Hentet fra Nasjonalmuseet

Med engasjementet i nasjonale medier finner vi også en parallell i sosiale medier, og noe av dette engasjementet kan spores i memes som lages om saken:

Figur 3.5

Meme av maleriet «Leiv Eiriksson oppdager Amerika»: «Leiv Eiriksson oppdager woke» (Ghanizadeh, 2023)

Figur 3.6

Meme av «Leiv Eiriksson oppdager Amerika», med Venstre-politiker Abid Raja som tar selfie (Vang, 2023)

Figur 3.7

Meme av «Christian Krohg og Leiv Eiriksson oppdager Nasjonalmuseet» (Mohus, 2023)

Dersom vi legger Shifmans definisjon til grunn, kan vi plukke fra hverandre de ulike delene av disse memene.

Det mest fremtredende er formen, altså det som ifølge Shifman (2014, s. 39–40) er selve bildet, det vi oppfatter med øynene. Alle er basert på det samme maleriet og bruker dette som utgangspunkt. Samtidig er det også ulikheter i dette, da alle har et tillegg som fordrer en ny forståelse av maleriet inn i en ny kontekst. I Figur 3.5 er dette tekstelementet «woke», i Figur 3.6 Venstre-politiker Abid Raja og i Figur 3.7 bildeelementet av Nasjonalmuseet. Disse skiller ytterligere ved at de refererer til ulike vinklinger på den nye konteksten som maleriet kan forstås inn i. Dette må forstås som innholdsdimensjonen i Shifmans definisjon. I Figur 3.5 finner vi begrepet «woke» som refererer til «woke»-debatten og kanselleringskultur, som Nasjonalmuseet selv ble beskyldt for i sin begrunnelse for hvorfor de tok ned maleriet. I Figur 3.6 finner vi en referanse til tidligere memes, hvor Abid Rajas selfie er lagt oppå andre situasjoner, også disse fra datidens aktuelle nyhetssaker. I Figur 3.7 spilles det på at Christian Krohg og Leiv Eiriksson selv oppdager Nasjonalmuseet, muligens et spill på det tidligere memet i Figur 3.5. Innholdet, altså budskapet, varierer, men refererer i Figur 3.5 og 3.7 til den samme debatten. Når det dreier seg om posisjonering, er både Figur 3.5 og 3.7 en humoristisk vri på debatten i seg selv. Dette er også et mimetisk element (det går igjen i flere memes), da posisjonen produsentene av memene inntar, er et satirisk perspektiv på debatten.

Videre kan vi se på det estetiske ved ideen, altså det som Shifman (2014, s. 41) anser som det poetiske i budskapet, eller innholdets estetikk. Dette blir subjektivt, men ideen i Figur 3.5 og 3.7 kan oppfattes som en latterliggjøring av debatten som går rundt «woke»-begrepet, selv om det også kan forstås på andre måter. Spørsmålet da er: Hva gjør dette budskapet med oss som personer? Hvordan danner det oss? Dette vil variere fra individ til individ, basert på verdiene og oppfatningene individet har.

Alle disse bildene, kanskje bortsett fra originalmaleriet, er å anse som memes. Selv om de mimetiske elementene er ulike, har de alle samme form og referanse til innhold i varierende grad, og vi kan se at det er flere elementer som går sammen og imiteres for å skape nye memes. Denne imiteringen og delingen av budskapet som ligger bak, er karakteristisk for delingskulturen som finnes i den digitale kulturen vi er en del av. Med demokrati og medborgerskap i skolen kan dette være ett av momentene som bør gis noe oppmerksomhet i undervisning; måten ikke bare budskapet, men også medieringen imiteres på, kan være gjenstand for refleksjon rundt hvordan vi som medborgere kommuniserer i et demokrati. Dette ser vi også igjen i memes om saker som er mer direkte knyttet til demokratiske prosesser og fenomener:

Figur 3.8

Meme fra Twitter/X (Berg-Nordlie, 2023). Viser behandling av samene i Alta-saken (1968–1982) og Fosen-saken (2023)

I Figur 3.8 ser vi et meme postet i forbindelse med Fosen-saken. Hva er så memet i dette bildet? «How it started – how it's going»-memes har vært populært en stund (i internett-tid), og oppsto ifølge Know your meme, en slags wikipedia for memes, på Twitter/X i 2020 (Know your meme, 2020). Hensikten er å vise til en utvikling av noe, ofte med budskapet at noe er bedre eller verre enn det en gang var. Bakgrunnen for memet er dog ikke like interessant som bruken av det i politisk kontekst, slik vi ser på bildet ovenfor (Figur 3.8). Budskapet er ikke veldig tilslørt, og det understrekes videre i Berg-Nordlies tweet når de sier: «Staten har feilet» (Berg-Nordlie, 2023). Memes brukes her for å sette lys på hvordan staten har behandlet samer, og hvordan minoritetsgruppers rettigheter og frihet i Norge kan forventes å bli behandlet. Poenget ligger i å vise til utviklingen og at det fortsatt gjenstår en veg å gå for staten i møte med utsatte grupper. Igjen ser vi til Shifmans definisjon; innholdet er basert på «how it started, how it's going», altså noe tidfestet. Samtidig er det noe poetisk over budskapet, ideen er å påpeke urett og uverdigg behandling av medmennesker, og samtidig kontrasten i hvordan dette mottas når rettighetsforkjempere møter statens voldsmonopol. Dette kan gi assosiasjoner, etter min mening, til demokrati som verdi i seg selv, eller skjørheten i demokratiet og videre viktigheten av hvordan vi kommuniserer og handler i et slikt system.

Formen, altså det vi sanser her, er visuelt. Vi ser en todeling, med lignende bilder på hver side og med lignende tekst over. Bildene er klart fra to ulike tider, det synes på fargene, og politiets uniformer, som igjen understreker poenget at det handler om en utvikling over tid.

Posisjoneringen her er enklere å si noe om når man kjenner konteksten til saken, som jeg har beskrevet i forrige delkapittel. Memet formidler en pågående rettighetskamp, om hvordan rettigheter ble kjempet for tidligere, og hvordan historien på sett og vis gjentar seg. Vi kan trygt anta, med den tilhørende teksten i tweeten, at avsenderen stiller seg på demonstrantenes side. Uten denne konteksten ville det fortsatt vært mulig å tyde en viss maktkritikk i memet i måten makten presenteres på.

En parallell er å finne i bevegelsen #narkotwitter, en løst sammensatt gruppe med brukere på Twitter/X, som de siste årene har brukt både memes og i hovedsak borgerjournalistikk for å avdekke og sette lys på rettighetsbrudd og lovbrudd begått mot rusbrukere som en marginalisert og stigmatisert gruppe (Ording & Hagfors, 2021). Dette har blant annet ført frem til Rolleforståelsesutvalget som i januar 2023, på oppdrag fra Justisdepartementet,

leverte sin rapport om rolleblanding i politiet, tilknyttet en privat politisk organisasjon forkortet NNPF (nå NNF etter navnebytte) (Justis- og beredskapsdepartementet, 2023). I kjølvannet av debatten rundt rusreformen kom også Riksadvokatens presisering rundt bruk av tvangsmidler, som viste at politiet selv har brutt loven i flere tiår mot mennesker som sliter med rus (Riksadvokaten, 2021), dette mye takket være brukere tilknyttet #narkotwitter.

Figur 3.9

Meme fra Twitter/X (Øie, 2023). Memet illustrerer kollektivets syn på sin rettighetskamp – med implikasjonen at det her er narkotwitter som har ført til rapporten om rolleblanding og Riksadvokatens presiseringer

Posisjoneringen i dette memet (Figur 3.9) er kanskje av mest interesse, da man med memets kontekst kan se tydelige implikasjoner av hvilken posisjon bevegelsen inntar. Memet kalles «disaster girl» og illustrerer ifølge Know your meme (2021) at jenta i forgrunnen har forårsaket kaoset som skimtes i bakgrunnen. #Narkotwitter anses her som den som har forårsaket kaoset som til slutt førte til Rolleforståelsesutvalget og Riksadvokatens presiseringer. Caset #narkotwitter er interessant da det viser hvordan anonyme digitale kontoer gjennom digital kommunikasjon og innsynskrav i offentlige dokumenter kan få sin stemme hørt i et system som på mange måter har arbeidet mot deres menneskeverd i årtier. Dette er også et direkte eksempel på Shifmans kartlegging av memes som grasrothandling og memes som en måte å uttrykke seg på i offentlig diskusjon (2014, s. 122–123). Det personlige som deles av de anonyme brukerne i denne bevegelsen, er en kamp for ny ruspolitikk, det

lar individet delta i noe kollektivt, samtidig som det til dels beholder deler av sin identitet (til tross for at mange av deltagerne er anonyme). Det å beholde sin identitet i denne typen kommunikasjon går også på det personlige, på det som danner oss. Derfor blir også det estetiske ved budskapet viktig. Ideene i det som kommuniseres, handler ikke bare om budskapet, men også om noe dypere – på mange måter er det menneskerettslige spørsmål og krav som stilles implisitt i memes tilknyttet #narkotwitter.

Felles for disse utsatte gruppene er en kamp om rettigheter og autonomi delvis mediert gjennom memes. Hvordan kan vi i så fall forstå disse handlingene som dannende for demokrati og medborgerskap?

Demokrati og medborgerskap: politisk engasjement som meme i seg selv?

Som Shifman beskriver, kan demonstrasjoner og aksjoner også anses som memes i den grad budskapet sprer seg fra person til person via sosiale medier (2014, s. 127–129). Demonstrasjonen i Olje- og energidepartementet kan med andre ord sies å være et meme, da budskapet er spredt i sosiale medier. Det samme kan sies om #narkotwitter-bevegelsen, siden budskapet deres har spredt seg via poster i sosiale medier. Én måte å se det på er at det altså er selve ideen og bevegelsens budskap som er memet som sprer seg og imiteres av deltagerne. Memet er altså ikke bare det tidfestende «how it started – how it's going» eller «disaster girl», det er også kampen for rettferdighet og menneskerettigheter.

Sosiale medier generelt og memes (tenkt som en demonstrasjon) kan synes å være viktige for å heve stemmen til unge, så vel som stemmen til utsatte grupper og minoriteter. Dette finner vi også igjen i annen forskning på området (Elgaaied-Gambier & Mandler, 2021; Mayes & Center, 2022). Som Burton (2019) hevder, er memes ikke bare å anse som ungdommens stemme i et voksensentrert system for samfunnsstyring, men også et demokratiserende fenomen. Samtidig kan vi fra eksempelet om skolevalg i 2019 antyde at memes ikke utelukkende er demokratiserende, og at dette understreker viktigheten av kunnskap om fenomenet.

Ser vi til fornyelsen av Kunnskapsløftet, finner vi blant annet at det å lære om demokrati og medborgerskap kan innebære læring gjennom demokratisk deltagelse eller praktisering av demokratiske prosesser i praksis (Meld. St. 28,

2015–2016, s. 38). Dette gjøres blant annet i form av skolevalg i videregående skoler. Samtidig finner vi et potensial for dette i det å lage og dele ulike budskap i sosiale medier, eksempelvis om memes knyttet til ulike saker (Ross & Rivers, 2019; Burton, 2019).

Et opplyst offentlig ordskifte er nødvendig i et fungerende demokrati; dette krever engasjement. Et slikt engasjement kan styrkes dersom individer deltar i noe kollektivt og samtidig beholder sin unike identitet (Shifman, 2014, s. 122). I læreplanens overordnede del står det også om demokrati og medborgerskap at elevene «skal få innsikt i at demokratiet har ulike former og uttrykk» (Utdanningsdirektoratet, u.å.a), og at det er viktig at borgerne bruker sin rett til å delta politisk (Utdanningsdirektoratet, u.å.a). Dersom vi erkjenner memes som en del av den kommunikasjonen som foregår rundt politikk og offentlighet, som at demokratiet har ulike former og uttrykk, så blir det også nødvendig å få en større forståelse for hvordan fenomenet påvirker oss og diskusjonen vi er en del av i den digitale kulturen. Ikke minst kan det å lære om memes også si noe om hvordan samfunnet snakker om andre mennesker, og hvordan dette oppfattes av de aktuelle menneskene.

Oppsummering

Shifmans definisjon av memes, med tilhørende definisjoner, kan fungere godt i en utforskende innholdsanalyse. Samtidig kan det argumenteres for at dannelsesaspektet, det som former oss som mennesker, kommer litt i skyggen for de mer konkrete og tekniske beskrivelsene av hva et meme inneholder. Et større fokus på det estetiske ved innholdet i memes kan derfor bidra til å gi oss et mer nøyaktig bilde av hvordan et meme former oss og tolkes i møte med den vi er.

De tre sakene som er kort presentert i dette kapittelet, har vært mye diskutert i nyhetsmedier og sosiale medier, og vi ser antydninger til rettighetskamp og ulike diskurser om hvordan debattkulturen burde være (jf. «woke»-debatten).

I analysen av memes ser vi for det første hvordan memes fungerer både med tanke på hvordan et budskap spres og forandrer sitt uttrykk, og hvor-

dan det fungerer i en politisk kontekst. For det andre er det gjort et forsøk på å sette ord på hva memes gjør med oss, og hvordan vår personlighet og identitet påvirker måten vi oppfatter memes på. Dette er viktig da fenomenet kan berøre verdiene våre direkte, gjennom det poetiske og estetiske i budskapet som deles. Dette ser vi blant annet i vurderingen av rettighetskamper som en viktig og skjønn idé, fordi det implisitt i dette ligger en tanke om rettferdighet og respekt for menneskeverdet, som igjen kan ha noe å si for individets politiske engasjement.

For demokrati og medborgerskap som tverrfaglig tema i grunnopplæringen kan memes si oss noe om hvordan det offentlige ordskiftet fungerer, og hvordan ulike grupper får sin stemme hørt, eller ikke hørt, i et demokratisk samfunn. Det å forstå den digitale kommunikasjonen i sosiale medier, i nasjonale medier og mellom ulike individer, kan derfor bidra til en forståelse for hvordan et demokrati fungerer, og hvordan samfunnet hviler på individenes rett til politisk deltagelse.

Referanser

- Aasland, T. (2023). *Olje- og energiministerens redegjørelse for Stortinget om regjeringens oppfølging av Fosen-saken*. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/Id2966316/>
- Anderson, M. & Keehn, G. (2020). «OK Boomer»: Internet Memes as Consciousness Building. *Radical Teacher*, 118. <https://doi.org/10.5195/rt.2020.746>
- Berg-Nordlie, B. M. [@MBergNordlie]. (2023, 28. februar). *Dette sier vel det meste*. [Bilde vedlagt] [Tvitring]. Twitter. <https://twitter.com/MBergNordlie/status/1630463901639798790>
- Borud, H. (2023). Nasjonalmuseet sier farvel til klassikerne – vår jobb er å klatre ned fra elfenbenstårnet. *Aftenposten*. <https://www.aftenposten.no/kultur/i/wAKb3L/nasjonalmuseet-sier-farvel-til-klassikerne-vaar-jobb-er-aa-klatre-ned-fra-elfenbenstaarnet>
- Burton, J. (2019). Look at Us, We Have Anxiety: Youth, Memes, and the Power of Online Cultural Politics. *Journal of Childhood Studies*, 44(3), 3–17. <https://doi.org/10.18357/jcs00019171>
- Bøe, S.: *estetisk* i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 29. mars 2023 fra <https://snl.no/estetisk>
- Carlsen, H. (2019). *Folkeopplysningen forsøkte å manipulere skolevalg*. NRK. <https://www.nrk.no/norge/folkeopplysningen-forsokte-a-manipulere-skolevalg-1.14686244>
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2018). *Research Methods in Education* (8. utg.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315456539>
- Colley, T. & Moore, M. (2022). The challenges of studying 4chan and the Alt-Right: «Comeon in the water's fine». *New Media & Society* 2022, 24(1), 5–30. <https://doi.org/10.1177/1461444820948803>
- Det Norske Akademis Ordbok (2023). *Woke*. <https://naob.no/ordbok/woke>
- Engen, R. V. (2023). Dette er Fosen-saken. VG. <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/JQ7MV6/dette-er-fosen-saken>
- Elmore, P. G. & Coleman, J. M. (2019). Middle School Students' Analysis of Political Memes to Support Critical Media Literacy. *Journal of Adolescent and Adult Literacy*, 63(1), 29–40. <https://doi.org/10.1002/jaal.948>
- Elgaaied-Gambier, L. & Mandler, T. (2021). Me trying to talk about sustainability: Exploring the psychological and social implications of environmental threats through user-generated content. *Ecological Economics*, (187), 107089. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2021.107089>
- Ghanizadeh, J. A. [@jonasali]. (2023, 25. februar). *Leiv Eiriksson oppdager woke* [Bilde vedlagt] [Tvitring]. Twitter. https://twitter.com/jonasali/status/1629468294854979584?s=46&t=__IWK5-3QfdKiyyM3ANCcQ
- Halvorsen, E. M. (2017). *Kulturarven i skolen*. Universitetsforlaget. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2987-2019-02-03-11>
- Harris, M. (2019, 11. november). *Ok boomer two uncg researchers give us the memeslowdown*. UNC Greensboro. <https://www.uncg.edu/featured/ok-boomer-two-uncg-researchers-give-us-the-memes-lowdown/>

- Justis- og beredskapsdepartementet. (2023). <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/politi-og-rolleforstaelse/id2958426/>
- Know your meme. (2020). *How it's going vs. how it started*. <https://knowyourmeme.com/memes/how-it-started-vs-how-its-going>
- Know your meme. (2021). *Disaster girl*. <https://knowyourmeme.com/memes/disaster-girl>
- Know your meme. (2023). *Pepe Silvia*. <https://knowyourmeme.com/memes/pepe-silvia>
- Krohg, C. (1893). *Leiv Eiriksson oppdager amerika*» [Maleri]. Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design, Oslo, Norge. <https://www.nasjonalmuseet.no/samlingen/>
- Mayes, E. & E. Center, E. (2022). Learning with student climate strikers' humour: towards critical affective climate justice literacies. *Environmental Education Research*, 29(4), 520–538. <https://doi.org/10.1080/13504622.2022.2067322>
- Medietilsynet. (2022). Barn og medierundersøkelser – barn og unges bruk av sosiale medier. https://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/barn-og-medier-undersokelser/2022/Barn_og_unges_bruk_av_sosiale_medier.pdf
- Meld. St. 28 (2015–2016). *Fag – Fordypning – Forståelse – En fornyelse av Kunnskapsløftet*. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-28-20152016/id2483955/>
- Mohus, F. [@fmohus]. (2023, 20. februar). *Christian Krohg og Leiv Eiriksson oppdager Nasjonalmuseet*. [Bilde vedlagt] [Tvitring]. Twitter. <https://twitter.com/fmohus/status/1627760367966343178>
- Oding, O. & Hagford C. L. (2021, 28. august). Leder twitter-bevegelse mot narkotikaforening. VG. <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/y4zOmK/leder-twitter-bevegelse-mot-narkotikaforening-aapenbart-en-hard-tone>
- Opplæringsloven. (1998). *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa* (LOV-1998-07-17-61). Lovdata. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61/KAPITTEL_1#%C2%A71-1
- Pedersen, B. E. (2023, 19. februar). Legger seg flat etter kritikkstorm: –Kroghs verk er ikkekansellert. *Dagsavisen*. <https://www.dagsavisen.no/kultur/2023/02/19/legger-seg-flat-etter-kritikkstorm-kroghs-verk-er-ikke-kansellert/>
- Prochazka, O. & Blommaert, J. (2021). Ergoic framing in New Right online groups Q, the MAGA kid, and the Deep State theory. *Australian Review of Applied Linguistics* 44(1), 4–36. <https://doi.org/10.1075/ara1.19033.pro>
- Reckwitz, A. (2017). *Singulariteternes samfunn*. Hans Reitzels forlag.
- Riksadvokaten. (2021). *Påtalemyndighetens legalitetskontroll med tvangsmiddelbruk*. <https://www.riksadvokaten.no/document/patalemyndighetens-legalitetskontroll-med-tvangsmiddelbruk/>
- Ross, A. S. & Rivers, D. J. (2019). Internet Memes, Media Frames, and the Conflicting Logics of Climate Change Discourse. *Environmental Communication-a Journal of Nature and Culture*, (13)7, 975–994. <https://doi.org/10.1080/17524032.2018.1560347>
- Ross, A. S. & Rivers, D. J. (2017). Digital cultures of political participation: Internet meme-sand the discursive delegitimization of the 2016 U.S. Presidential candidates. *Discourse Context & Media* 16, 1–11. <https://doi.org/10.1016/j.dcm.2017.01.001>
- Shifman, L. (2014). *Memes in digital culture*. MIT press.
- Skogvang, S. F. (2023). *Fosen-saken*. <https://snl.no/Fosen-saken>

- Språkrådet. (2016). *Mem*. <https://www.sprakradet.no/Vi-og-vart/hva-skjer/Aktuelt-ord/Mem/>
- Utdanningsdirektoratet. (u.å. a). *Demokrati og medborgerskap*. <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/prinsipper-for-laring-utvikling-og-danning/tverrfaglige-temaer/demokrati-og-medborgerskap/>
- Utdanningsdirektoratet. (u.å. b). *Digitale ferdigheter*. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeverk/rammeverk-for-grunnleggende-ferdigheter/2.1-digitale-ferdigheter/>
- Vang, H. [@Hans_Vang]. (2023, 20. februar). Uten tittel. [Bilde vedlagt] [Tvitring]. Twitter. https://twitter.com/hans_vang/status/1627719447698866192?s=46&t=__IWK5-3QfdKiiyM3ANCcQ
- Wells, D. D. (2018). You All Made Dank Memes: Using Internet Memes to Promote Critical Thinking. *Journal of Political Science Education* 14(2), 240–248. <https://doi.org/10.1080/15512169.2017.1406363>
- Zhang, B & Pinto, J. (2021). Changing the World One Meme at a Time: The Effects of Climate Change Memes on Civic Engagement Intentions. *Environmental Communication* 15(6), 749–764. <https://doi.org/10.1080/17524032.2021.1894197>
- Øie, C. [@brenn_i_himmelen]. (2023, 24. januar). Uten tittel [Bilde vedlagt] [Tvitring]. Twitter. https://twitter.com/brenn_i_himmeln/status/1617904178281738241?s=46&t=__IWK5-3QfdKiiyM3ANCcQ